

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

ดร.สิทธิกร สุมาลี*

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ได้พัฒนาจากการที่มีการศึกษาพบทฤษฎีการเรียนรู้ของคนว่าเรียนรู้ได้อย่างไร มีนักการศึกษาและนักจิตวิทยาหลายท่านเสนอความคิดว่าการเรียนรู้ของคนไม่ได้เกิดจากการที่คนอื่นสร้างให้แต่เป็นการที่คนๆ นั้นเป็นคนสร้างมันขึ้นมาเองจากกระบวนการภายใน ดังนั้นการจัดการเรียนการสอนต้องคำนึงถึง ความต้องการและความสนใจของผู้เรียนเป็นสำคัญ เปิดโอกาสให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ให้มากที่สุด เน้นให้ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง กล่าวคือให้สามารถเรียนรู้จากประสบการณ์ในสภาพความเป็นจริง สามารถวิจัยเชิงปฏิบัติการและสืบค้นหาความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการพึ่งพาตนเองเพื่อให้เกิดทักษะที่จะนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและสามารถเข้าใจวิธีการเรียนรู้ของตนได้ จากหลักการของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญดังกล่าว สามารถนำมาสรุปได้ ดังนี้

ความหมายของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนใช้กระบวนการสร้างความรู้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนการสอนให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในการเรียน มีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมอย่างกระฉับกระเฉงเกิดการเรียนรู้อย่างมีความหมาย เป็นวิธีการที่ให้อำนาจแก่ผู้เรียน ซึ่งจะนำไปสู่การเรียนรู้ตลอดชีวิต (พิมพันธ์ เดชะคุปต์. 2542 : 35) และการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุดทั้งทางด้านร่างกาย สติปัญญา อารมณ์ โดยการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง การมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลแวดล้อม การฝึกทักษะกระบวนการเรียนรู้ และกระบวนการทำงานที่สำคัญ การสรุปความรู้ด้วยตนเองและการได้นำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ต่างๆ (วัฒนาพร ระวังบุทข์. 2542 : 11) ส่วนสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ (2543 : 79) ให้ความหมายว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้มากที่สุด โดยให้ผู้เรียนเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้คิดเอง ปฏิบัติเอง และมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลหรือแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลาย จนสามารถสร้างความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต สอดคล้องกับ กุลยา ตันติผลาชีวะ (2544 : 21) ที่กล่าวว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ หมายถึง การจัดการเรียนการสอนที่มุ่งผู้เรียนได้เรียนรู้และพัฒนาได้อย่างเต็มศักยภาพ ความรู้ความสามารถที่ผู้เรียนแต่ละวัย แต่ละคนพึงมี โดยครูมีหน้าที่สร้างเด็ก

* อาจารย์ประจำสาขาวิชาหลักสูตรและการสอน ภาควิชาการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

ให้มีฐานความรู้ที่สามารถสอดรับการเรียนรู้ในขั้นสูงต่อไปอย่างมีประสิทธิภาพและสำลึ รักสุทธิ (2544 : 2) ที่กล่าวว่าจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ การจัด การเรียนการสอนให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติมาตรา 22-24 โดยถือว่า ผู้เรียนมีความสำคัญที่สุดให้ผู้เรียนมีส่วนร่วม คือ ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมทางการศึกษา ลงมือปฏิบัติจริง ครูเปลี่ยนบทบาทจากการเป็น ผู้ซึ่งบอกให้ความรู้อย่างเดียว เป็นการอำนวยความสะดวกสบาย คอยช่วยเหลือในคราวจำเป็นเท่านั้นปฏิสัมพันธ์ระหว่างครูและผู้เรียนจะเปลี่ยนไปกล่าวคือ ครูจะเป็นกัลยาณมิตร เป็นเพื่อนทางวิชาการแก่เด็กเป็นที่ปรึกษาเมื่อผู้เรียนมีปัญหา

สำหรับจอห์น ดิวอี้ (ทศนา แซมณี. 2545 : 4 ; อ้างอิงจาก John Dewey. 1963) ซึ่งเป็นต้นคิด ในเรื่องของการเรียนรู้ด้วยการกระทำ “Learning by Doing” ได้ให้ความหมายว่าหมายถึง การเรียนการสอนที่ผู้เรียนเป็นผู้ลงมือปฏิบัติ เป็นการเรียนที่ผู้เรียนเปลี่ยนจาก ผู้รับ มาเป็น ผู้เรียน และเปลี่ยนบทบาทจากครูผู้สอนหรือผู้ถ่ายทอด เป็นผู้จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้กับผู้เรียน ด้าน แบรินส์ และกินนิส (สุบิน ณ อัมพร. 2545 : 19 ; อ้างอิงจาก Brandes and Ginnis. 1988 : 163) กล่าวว่า การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ คือ ระบบการจัดการเรียนรู้ซึ่งมีผู้เรียนเป็นหัวใจสำคัญ ด้วยความเชื่อที่ว่ามนุษย์ ทุกคนมีสิทธิที่จะบรรลุศักยภาพสูงสุดของตนได้ ผู้เรียนจะได้รับการส่งเสริมให้เข้าร่วมและรับผิดชอบ การเรียนรู้ของตน

จะเห็นว่า การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นกระบวนการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งส่งเสริมให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ โดยเน้นให้ผู้เรียนคิดค้น สร้างและสรุปความรู้ด้วยตนเอง โดยครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกการเรียนรู้ ตลอดจนได้ข้อมูลย้อนกลับ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถแก้ไขปรับปรุงตนเองจนเกิดการพัฒนาการ สามารถทำงานร่วมกับผู้อื่นและนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้

แนวคิดในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

แนวคิดที่สำคัญเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมิใช่เรื่องใหม่ได้มีการใช้แนวคิดนี้สืบต่อกันมาอย่างกว้างขวางในสังคมไทย โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลการจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมต้องสอดคล้องกับความสนใจและความถนัด ผสมผสานเนื้อหาสาระความรู้ด้านต่างๆอย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน ฝึกให้ผู้เรียนคิดเป็น ทำเป็น แก้ไขปัญหาได้ ฝึกให้มีนิสัยรักการอ่าน ใฝ่รู้ใฝ่เรียน ปลูกฝังคุณธรรมค่านิยมที่ดีงามเพื่อให้ผู้เรียนเป็นคนเก่ง คนดี และมีความสุข ได้มีนักวิชาการและนักการศึกษาหลายท่านได้นำเสนอแนวคิดเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้หลายประการ ซึ่งรายละเอียดส่วนใหญ่มิมีความสอดคล้องกัน แต่อาจแตกต่างกันบ้างในบางประเด็นเช่น วัฒนาพร ระวังทุกข์ (2541 : 1-7) ได้สรุปแนวคิดของการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. บทบาทการศึกษาในกระแสโลกาภิวัตน์การศึกษาเป็นหัวใจสำคัญของการพัฒนาคนอันเป็นทรัพยากรที่ทรงคุณค่าของสังคม ให้มีคุณภาพและคุณลักษณะที่พึงประสงค์ สามารถดำรงชีวิตอยู่ในสังคม

ได้อย่างเป็นสุขทันต่อการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นตามยุคสมัย การศึกษาจึงต้องเป็นพลวัต นั่นคือ ต้องปรับเปลี่ยนให้ทันและสอดคล้องกับกระแสการเปลี่ยนแปลงของประเทศชาติและสังคมโลกอยู่ตลอดเวลา

2. เป้าหมายของการจัดการศึกษาในสังคมยุคใหม่ การศึกษาเป็นกระบวนการพัฒนา อันจะนำสังคมไปสู่ความสำเร็จในอนาคต การพัฒนาสังคมให้มีคุณลักษณะที่ต้องการนั้นจะต้องกำหนดเป้าหมายก่อนว่าจะให้สังคมยุคใหม่มีคุณลักษณะอย่างไรบ้าง ให้เป็นสังคมแห่งการเรียนรู้ คนทุกคน องค์กรทุกองค์กร จะต้องเรียนรู้ตลอดเวลาให้ทันกับโลกแห่งยุคข้อมูลข่าวสารโรงเรียนหรือสถาบันการศึกษาต่างๆ ตลอดจนสถาบันทางศาสนา ชุมชน ครอบครัว และสื่อสารมวลชน จะเป็นเพียงส่วนหนึ่งของระบบการศึกษา แต่โดยรวมตลอดชีวิตของคน และโดยส่วนรวมของชาติ ระบบการศึกษาจะต้องเป็นไปเพื่อส่งเสริมให้คนรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง และทุกองค์กรมีความตื่นตัวที่จะเรียนรู้เสมอ เป็นสังคมที่ก้าวหน้าและร่วมมือกับสังคมโลก. โลกปัจจุบันเปิดกว้างเป็นยุคโลกไร้พรมแดน. ซึ่งมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วตลอดเวลา. จะต้องพัฒนาตนให้รู้เท่าทันและปรับตัวให้ทันยุคทันสมัยและให้สอดคล้องกับความเป็นไทย และเป็นสังคมของคนดี สังคมแห่งการเรียนรู้ ที่มุ่งฝึกให้คนคิดเป็นแล้วยังต้องมุ่งให้คนเป็นคนดี เป็นประโยชน์ต่อตนเองและสังคม มีความรู้ มีศักยภาพเป็นสมาชิกที่ดีของสังคมและมีคุณธรรมครบถ้วนตามหลักศาสนาที่นับถือ

3. คุณลักษณะของประชากรไทยในยุคโลกาภิวัตน์ เป็นบุคคลแห่งการเรียนรู้ มีคุณลักษณะใฝ่รู้ใฝ่เรียนและรู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเอง มีความสามารถในการคิดวิเคราะห์. สังเคราะห์ ประเมินค่า และคิดริเริ่มสร้างสรรค์. สามารถที่จะรับถ่ายทอดและพัฒนาเทคโนโลยีได้อย่าง สร้างสรรค์และเหมาะสมสามารถแก้ปัญหาและเผชิญหน้ากับสถานการณ์ใหม่ๆ. รู้จักการทำงานเป็นหมู่คณะ ตระหนักในการมีส่วนร่วม ที่จะรักษาวัฒนธรรม สิ่งแวดล้อมการปกครองระบบประชาธิปไตยและคุณธรรมตามหลักศาสนา

4. การจัดการศึกษาเพื่อพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการเรียนรู้ให้เกิดคุณลักษณะต่างๆ ที่ต้องการในยุคโลกาภิวัตน์ โดยให้ความสำคัญกับผู้เรียน ส่งเสริมให้ผู้เรียนรู้จักเรียนด้วยตนเอง และเรียนในเรื่องที่สอดคล้องกับความสามารถและความต้องการของตนเองและได้พัฒนาศักยภาพของตนอย่างเต็มที่

สิริรัตน์ เทียมเสริวงศ์ (2543: 31-33) ได้สรุปแนวคิดของนักจิตวิทยาที่เกี่ยวข้องกับการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

แนวความคิดของกลุ่มพฤติกรรม (Behaviorism or S.R. Associationism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้ เชื่อว่าสิ่งแวดล้อมหรือประสบการณ์จะเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม และการเรียนจะเกิดขึ้นเมื่อมีการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้า และการตอบสนองการแสดงพฤติกรรมจะมีความถี่มากขึ้นหากได้รับการเสริมแรง

นักทฤษฎีคนสำคัญซึ่งผลงานของเขามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาที่จะกล่าวถึงในที่นี้คือ เบอริส ฟรดเดอริค สกินเนอร์ (Burphus Frederic Skinner) ซึ่งเป็นศาสตราจารย์ทางจิตวิทยาที่มหาวิทยาลัยฮาร์วาร์ด เป็นผู้ช่วยสร้างเครื่องช่วยสอน เป็นผู้ใช้คำว่า Operant Conditioning โดย สกินเนอร์ (Skinner). เห็นว่าการจัดการศึกษาในปัจจุบันไม่ค่อยมีประสิทธิภาพ ครูมักสนใจแต่ผลการเรียนโดยไม่คำนึงถึงวิธีการที่ผลการเรียนประสบผล บทเรียนสำเร็จรูป จึงนำไปเป็นบทเรียนที่ดีในการสอน เพราะสามารถ

ทำงานได้ทันทั่วทั้งที่ทั้งนักเรียนสามารถทำงานได้ตามลำพัง รู้สึกเป็นอิสระ รู้จักการพึ่งตนเองและมีความเชื่อมั่นในตนเองมากขึ้น

แนวความคิดของกลุ่มพุทธินิยม (Cognitivism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้สนใจเกี่ยวกับความคิดและการรับรู้ของคน พวกเขาเห็นว่าคนทุกคนมีธรรมชาติภายในที่ใฝ่ใจใคร่รู้ใคร่เรียน เพื่อก่อให้เกิดสภาพที่สมดุล ดังนั้น การที่เด็กมีโอกาสเรียนตามความต้องการและความสนใจของตนจะเป็นสิ่งที่มีความหมายสำหรับเด็กมากกว่าที่ครู หรือผู้อื่นเป็นผู้บอกให้นักจิตวิทยาคนสำคัญในกลุ่มนี้ คือ เจอโรมี เอส บรุนเนอร์ (Jerome S. Bruner) ซึ่งให้ความสนใจมากเกี่ยวกับการเรียนการสอนแบบ Discovery โดยนำลักษณะธรรมชาติของคนมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนซึ่งจะเน้นการใช้โครงสร้าง (Structure) เพื่อช่วยให้ผู้เรียนสามารถหากฎเกณฑ์หรือ คำตอบที่ต้องการได้ในการจัดการเรียนการสอน ครูควรหยิบยกปัญหาให้นักเรียนค้นคว้าหาคำตอบ ซึ่งอาจจะเน้น การค้นคว้าตามลำพังหรืออภิปรายกลุ่ม การใช้คำถามกระตุ้นนักเรียนแก้ปัญหาหาคำตอบ เด็กไม่เพียงแต่ได้รับการฝึกฝนให้มีทักษะในการแก้ปัญหาเท่านั้น แต่จะเป็นการช่วยให้เขาเกิดความเชื่อมั่นในความสามารถของตนในการเรียนรู้ทำให้เขากลายเป็นนักแก้ปัญหาต่อไปในอนาคต

แนวความคิดของกลุ่มมนุษยนิยม (Humanism)

นักจิตวิทยาในกลุ่มนี้จะคำนึงถึงความเป็นคนของคน และมองธรรมชาติของมนุษย์ว่ามนุษย์เกิดมาพร้อมกับความคิดที่ติดตัวมาตั้งแต่เกิด (Good-Active) มีอิสระสามารถที่จะนำตนเองและพึ่งตนเองได้ มีความสร้างสรรค์ที่จะทำประโยชน์ให้สังคม ในการจัดการเรียนการสอนกลุ่มนี้เสนอแนะว่า ควรให้เด็กมีสมรรถภาพทั้ง 3 ด้านไป พร้อมๆ กันคือ ด้านความรู้ (Cognitive) ด้านอารมณ์ความรู้สึก (Affective) และด้านทักษะ (Psychomotor) ครูควรฝึกให้ผู้เรียนรู้จักคิด รู้จักใช้เหตุผลมีความชื่นชมหรือเจตคติที่ดีต่อสิ่งที่เรียนและให้ผู้เรียนได้ลงมือ กระทำกิจกรรมต่างๆ ด้วยตนเอง

กาญณา ไชยพันธุ์ (2544 : 6-7) ได้กล่าวถึงแนวคิดจิตวิทยาของโรเจอร์ส (Rogers) กับการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. มนุษย์โดยพื้นฐานมีเหตุผล มีความพร้อมที่จะปรับตัวให้อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ มีแนวโน้มจะพัฒนาตนเอง สามารถมองสิ่งต่างๆ จากความจริง อารมณ์ต่างๆ ความรู้สึกเกิดจากความคับข้องใจเพราะมนุษย์ไม่ได้รับการตอบสนอง
2. มนุษย์มีพื้นฐานที่มีการกระทำที่มีความคิดสร้างสรรค์ มีคุณค่า มีการคิด ตัดสินใจ ได้ด้วยตนเอง นำตนเองได้ นอกจากนี้เป็นมนุษย์เป็นบุคคลที่น่าเชื่อถือและไว้วางใจได้
3. มนุษย์ต้องการพัฒนาตนเองอย่างเต็มที่เพื่อนำไปสู่การเป็นผู้มีความสมบูรณ์ โดยจะดูได้โดยการที่มีการปรับตัว พึ่งตัวเอง ความเป็นตัวของตัวเอง รวมถึงแรงจูงใจใคร่รู้ใคร่เรียนโดยมนุษย์จะผลักดันให้ทำกิจกรรมที่พึงพอใจ
4. มนุษย์มีโลกส่วนตัว มีประสบการณ์เป็นส่วนตัว โดยอาศัยความคิด ความรู้สึกและประสบการณ์ส่วนตัว มีประสบการณ์ต่างๆ ที่เกิดขึ้นรวมถึงปฏิสัมพันธ์ระหว่างมนุษย์กับสิ่งแวดล้อมจะบันทึกไว้ในส่วนจิตใจ 2 ส่วน คือ ส่วนที่สามารถสำนึกได้ (Consciousness) และอีกส่วนที่ไม่สามารถสำนึกหรือไร้สำนึก.

(Unconscious) ส่วนที่สามารถสำนึกได้ และไร้สำนึกรวมเรียกว่าสนามประสบการณ์ ในส่วนที่เป็นความคิดในจิตสำนึกทำให้มนุษย์เกิดการปรับตัวได้ ดังนั้นคนที่ปรับตัวไม่ได้ทำให้เกิดพฤติกรรมไม่ดีเกิดขึ้นหรือเกิดการปกป้องตนเอง

5. มนุษย์มีความสามารถจะเปลี่ยนแปลงตนเอง สามารถจัดการและควบคุมตนเองถ้ามนุษย์อยู่ในสถานการณ์ที่เหมาะสม

ชานธิป พรกุล.(2544 : 3-4).ได้สรุปแนวความคิดการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ความสำคัญกับการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นการจัดตามแนวทฤษฎีพุทธรินิยม (Cognitive Theories) ที่เชื่อว่าการเรียนรู้เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นภายในสมอง เกิดจากกระบวนการกระทำข้อมูลมีการบันทึกข้อมูลและดึงข้อมูลออกมาใช้ วิธีเรียนรู้มีผลต่อการจำ การลืมและการถ่ายโอน (Transfer) ความรู้ แรงจูงใจจะหวางการเรียนรู้อ มีความสำคัญต่อการชี้แนะ ความสนใจในอิทธิพลต่อกระบวนการจัดข้อมูล และส่งผลโดยตรงต่อรูปแบบการเรียนรู้ของผู้เรียน

ปัจจุบันแนวคิดสร้างสรรค์ความรู้ (Constructivism) ได้รับการยอมรับ อย่างแพร่หลายว่ามีความสอดคล้องกับการจัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็นสำคัญแนวคิดนี้มีความเชื่อว่าความรู้เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นเองด้วยตนเอง สามารถเปลี่ยนแปลงและพัฒนาให้งอกงามขึ้นได้เรื่อยๆ โดยอาศัยการพัฒนาโครงสร้างความรู้ภายในบุคคลและการรับรู้ต่างๆ รอบตัว โครงสร้างของความรู้มีองค์ประกอบที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความรู้เดิมที่ผู้เรียนมีอยู่
2. ความรู้ใหม่ ที่ผู้เรียนได้รับเป็นข้อมูล ความรู้ความรู้สึกและประสบการณ์
3. กระบวนการทางสติปัญญา ซึ่งเป็นกระบวนการทางสมองที่ผู้เรียนใช้ทำความเข้าใจกับความรู้ใหม่ และเชื่อมโยงปรับความรู้เดิมและความรู้ใหม่เข้าด้วยกัน

สำหรับณัฐฉิ กิจรุ่งเรือง (2545 : 12-13) ได้นำหลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญของนักวิชาการ และนักการศึกษาทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศหลายท่านนำมาสังเคราะห์สรุป ได้ดังนี้

1. การศึกษาความสนใจและความต้องการของผู้เรียนเพื่อสามารถออกแบบการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน
2. เป็นการอำนวยความสะดวกในการเรียนเพื่อคอยช่วยเหลือแนะนำ ออกแบบกิจกรรมและแก้ไขข้อผิดพลาด ตลอดจนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับศักยภาพของตนเอง
3. การส่งเสริมให้ผู้เรียนพึ่งพาตนเองในการเรียนรู้ เพื่อสามารถนำความรู้และทักษะที่เกิดขึ้นจากวิธีการเรียนรู้ไปใช้แก้ปัญหาต่างๆ ในชีวิตประจำวัน รวมทั้งฝึกความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง
4. การส่งเสริมให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเพื่อให้การเรียนรู้เกิดจากบทบาทของผู้เรียนเอง ในการกำหนดสาระที่จะเรียนรู้ มีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรมอย่างเต็มความสามารถ
5. การส่งเสริมให้ผู้เรียนค้นพบข้อความรู้ด้วยตนเองเพื่อได้ข้อความรู้ที่เกิดจากการแสวงหาหรือปฏิบัติจนเข้าใจ จดจำได้ รู้จริง และสามารถนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพ

6. การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ร่วมมือและมีปฏิสัมพันธ์ในการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนมีโอกาสพูดคุย ปฏิบัติแลกเปลี่ยนความคิดเห็นระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับครู ในแง่มุมต่างๆ ทำให้มีความรู้ และประสบการณ์กว้างขึ้นและสอดคล้องกับลักษณะทางสังคมของมนุษย์

7. การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้ประเมินการเรียนรู้ของตนเอง เพื่อเข้าใจตนเองเกี่ยวกับข้อดีและ ข้อจำกัดและพัฒนาการของตนเอง เพื่อนำมาปรับปรุงแก้ไขด้วยตนเอง

8. การส่งเสริมให้ผู้เรียนได้นำความรู้ที่ค้นพบไปใช้เพื่อให้นักเรียนได้ตรวจสอบประสิทธิภาพของ ข้อความรู้ที่ได้มาด้วยตนเอง กับการนำไปใช้ในชีวิตประจำวันทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นแรงเสริมให้ อยากเรียนรู้ต่อไป

จากแนวคิดดังกล่าวสรุปได้ว่า การจัดการศึกษาในปัจจุบันต้องให้สอดคล้องกับยุคข้อมูลข่าวสาร ไร้พรมแดนหรือยุคโลกาภิวัตน์ ให้ความสำคัญกับผู้เรียน จัดตามความต้องการและความสนใจของผู้เรียน สอดคล้องกับความแตกต่างระหว่างบุคคลของผู้เรียน ผู้เรียนมีโอกาสพูดคุยแลกเปลี่ยนความคิดเห็น ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียน และผู้เรียนกับครู ทำให้มีความรู้และประสบการณ์กว้างขึ้นและสอดคล้องกับ ลักษณะทางสังคมของมนุษย์ คือสามารถแสวงหาความรู้ด้วยตนเองได้ และรู้จักการทำงานร่วมกับผู้อื่นได้ อย่างมีความสุข นำไปใช้ในชีวิตประจำวันทำให้เกิดความภาคภูมิใจและเป็นแรงเสริมให้อยากเรียนรู้ต่อไป ครูผู้สอนทำหน้าที่การอำนวยความสะดวกในการเรียนเพื่อคอยช่วยเหลือแนะนำ ออกแบบกิจกรรมและ แก้ไขข้อผิดพลาด ตลอดจนจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อให้ผู้เรียนสามารถเกิดการเรียนรู้ได้อย่างสอดคล้องกับ ศักยภาพของตนเอง

หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เป็นการจัดการศึกษาที่ต้องยึดหลักว่าผู้เรียนทุกคนมีความสามารถเรียนรู้และพัฒนาตนเองได้ เป็นวิธีการที่ทำให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมเรียนรู้ด้วยตนเอง เป็นผู้ปฏิบัติหรือเป็นผู้กระทำและมีส่วนร่วมในการจัดการเรียนการสอนทุกขั้นตอน เพื่อให้ผู้เรียนสามารถ นำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงได้ สมาน อัครภูมิ และคนอื่นๆ (2539 : 12-13) ได้เสนอหลักการจัดการเรียน การสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ว่า

1. การเรียนรู้ทั้งมวลมีความหมายกับผู้เรียน สิ่งที่จะมีความหมายกับผู้เรียน โดยทั่วไปแล้วสิ่งนั้น จะต้องมีความสำคัญ และมีความเกี่ยวข้องกับตัวเขา หรือการดำรงชีวิตของเขาทางใดทางหนึ่ง และทำให้ เขาแตกต่างไปจากที่เขาไม่มีสิ่งนั้น ดังนั้นการเรียนด้วยการกระทำ จึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา

2. การเรียนรู้เป็นทรัพย์สินทางปัญญาเฉพาะบุคคล การที่ผู้เรียนจะได้ครอบครองทรัพย์สินทาง ปัญญา เขาต้องฝึกฝนด้วยตนเอง ดังนั้นการเรียนด้วยการกระทำจึงเป็นหัวใจสำคัญของการจัดการศึกษา

3. การเรียนรู้ที่ดีต้องสามารถประยุกต์ใช้ได้อย่างกว้างขวาง การจัดการศึกษาโดยทั่วไป เป็น กิจกรรมการเรียนรู้สิ่งที่ปรากฏอยู่ในปัจจุบัน และเตรียมตัวเพื่ออนาคตซึ่งเป็นสถานการณ์ที่ยังไม่เกิดขึ้น

ดังนั้นสิ่งที่ผู้เรียนควรเรียนรู้ น่าจะเป็นสิ่งที่สามารถใช้ได้ต่างๆ อย่างกว้างขวาง และสามารถประยุกต์ใช้ในสถานการณ์ใหม่ที่อาจเกิดขึ้นในอนาคตได้จึงเป็นการเตรียมผู้เรียนเพื่อการดำรงชีวิต

4. การเรียนรู้ควรตอบสนองแตกต่างกันระหว่างบุคคล ดังนั้นประสบการณ์เดิม จุดอ่อน จุดแข็ง ของผู้เรียนแต่ละคน จึงเป็นจุดเริ่มต้นที่สำคัญในการเรียนของผู้เรียนแต่ก็ไม่ได้หมายความว่าโรงเรียนต้องจัดหลักสูตรให้กับผู้เรียนเป็นรายบุคคล แต่โรงเรียนควรใช้ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนเป็นฐานในการพัฒนาผู้เรียนให้เข้าได้พัฒนาสูงสุดตามศักยภาพของเขา เพื่อให้เขามีแบบฉบับและลีลาเฉพาะเป็นของตนเองต่อไป

5. ผู้เรียนเป็นผู้ทำกิจกรรมเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ด้วยตนเอง ซึ่งหมายถึงการเปลี่ยนมุมมองต่อผู้เรียนจากการเป็นผู้รับและครูเป็นผู้ให้ความรู้ เป็นผู้มีส่วนร่วมในการเรียนรู้เพื่อให้เกิดการรู้แจ้งเห็นจริง ความเป็นตัวของตัวเองในฐานะบุคคล ความเป็นตัวของตัวเอง และความมีเสรีภาพในการเรียนรู้ ตามข้อตกลงของสังคม ซึ่งหมายความว่าไม่ทำอะไรตามใจทุกอย่าง แต่ต้องเป็นไปตามกติกาเหมือนกับการอยู่ร่วมกันในสังคม การเรียนการสอนตามแนวความคิดนี้ ครูเป็นผู้มีบทบาทสำคัญในฐานะผู้ให้คำปรึกษา และนำตลอดจนส่งเสริมการเรียนรู้ของผู้เรียน เพื่อพัฒนาการเรียนรู้อย่างมีเป้าหมาย

6. การจัดการเรียนการสอนควรเป็นบูรณาการ และการพัฒนาการในตัวผู้เรียนอย่างสมบูรณ์ เพื่อช่วยให้ผู้เรียนมองเห็นความสัมพันธ์เกี่ยวข้องขององค์ความรู้ต่างๆ และความหมายของสิ่งที่เรียนรู้ โดยการจัดสภาพแวดล้อมและการบริการเรียนรู้ควรเป็นไปเพื่อการจูงใจ การสร้างวินัยในตนเอง และการพัฒนาทัศนคติของผู้เรียนรู้เพื่อนำไปปรับใช้ในชีวิตประจำวัน

7. ผลสำเร็จในการศึกษาที่มีประสิทธิภาพ คือ สถานศึกษาที่สามารถจัดกิจกรรมทาง การศึกษาที่ส่งเสริมให้ผู้เรียนประสบความสำเร็จในการบูรณาการความรู้ และทักษะใหม่ ๆ ให้เป็นส่วนหนึ่งของตัวเขา โดยให้เขาเก่ง และเป็นคนดีมีคุณธรรม จริยธรรม สามารถนำสิ่งที่เรียนรู้ไปใช้ในชีวิตประจำวันและประกอบอาชีพที่สุจริต ดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมตลอดจนการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม

ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ (2542 : 128-129) ได้กล่าวถึง หลักการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ดังนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง บทบาทครูเป็นผู้สนับสนุนและเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน โดยผู้เรียนจะรับผิดชอบในการเลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนรับผิดชอบการเรียนตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ ปัจจัยที่สำคัญจะต้องนำมาพิจารณา กำหนดกิจกรรมการเรียนรู้จะประกอบด้วยเนื้อหาวิชา ประสบการณ์เดิมของผู้เรียนและความต้องการของผู้เรียน การเรียนที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่จะสอนและวิธีที่จะสอน

3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนผู้เรียนจะมีส่วนร่วมในการวางแผนและร่วมกิจกรรมทั้งมีส่วนร่วมในการประเมินผลงานของตนเอง ซึ่งผู้เรียนจะรู้สึกพึงพอใจหากได้ประเมินความสำเร็จของตนเองและได้รับการยอมรับจากเพื่อนและครูในสิ่งที่ตนทำ

ด้านดี เช่น การมีส่วนร่วมกับเพื่อน การทำงานประสบผลสำเร็จ การมีความรับผิดชอบต่องาน การรู้จักแบ่งปันและความพยายามเชิงสร้างสรรค์

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน โดยสมาชิกในกลุ่มจะมีสัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันแม้ว่าจะมีสมาชิกบางคนมีบทบาทมากกว่าคนอื่น ๆ ในการให้ความช่วยเหลือเนื่องจากมีประสบการณ์และความรู้ที่มากกว่าคนอื่นก็ตาม

5. ครูเป็นผู้สนับสนุนและเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน ครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน เป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน สามารถจัดหาสื่อวัสดุอุปกรณ์ที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ครูจะต้องมีความเต็มใจที่จะให้ความช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข ทั้งในด้านความเชี่ยวชาญ ความรู้ เจตคติและการฝึกฝน โดยผู้เรียนมีอิสระที่จะรับหรือไม่รับการให้นั้นก็

6. ผู้เรียนมีโอกาสมองเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม โดยผู้เรียนจะเกิดการเปลี่ยนแปลงในตัวเอง กลายเป็นผู้มีความมั่นใจตนเอง ควบคุมตนเองได้และปฏิบัติตนเป็นผู้ใหญ่มากขึ้น เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมรวมทั้งเปิดเผยตนเองต่อเหตุการณ์ต่างๆมากขึ้น

7. การศึกษาคือการพัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้ของผู้เรียนหลายๆ ด้านพร้อมกันไป คุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด และอารมณ์ความรู้สึกจะได้รับการพัฒนาไปพร้อมกัน

วัฒนาพร ระวังบุกษ์ (2542 : 6-7) ได้เสนอหลักการการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. ผู้เรียนมีความรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตนเอง ผู้เรียนเป็นเจ้าของการเรียนรู้บทบาทครูเป็นผู้สนับสนุน และเป็นแหล่งความรู้ของผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกที่จะเรียนวางแผนการเรียนแล้วเริ่มต้นด้วยการศึกษาค้นคว้า ตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญ และมีความหมายต่อการเรียนรู้ นั่นคือ ผู้เรียนได้มีโอกาสเลือกสิ่งที่จะเรียน ประสบการณ์เดิมของผู้เรียน และความต้องการของผู้เรียน จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยการเรียนรู้ที่สำคัญและมีความหมาย จึงขึ้นอยู่กับ “สิ่งที่จะสอน” และ “วิธีที่จะสอน”

3. การเรียนรู้จะประสบความสำเร็จ หากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนการสอนการได้คิดได้ร่วมวางแผน ได้ค้นพบประเด็นปัญหาที่ท้าทาย ผู้เรียนจะรู้สึกพึงพอใจ หากได้ประเมินความสำเร็จของตนเอง และการได้รับการยอมรับจากกลุ่มเพื่อน และครู

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การสนทนากันเป็นการปฏิสัมพันธ์ที่ไม่เพียงพอ ต้องเป็นปฏิสัมพันธ์ในเชิงช่วยเหลือภายในกลุ่มด้วย

5. ครู คือผู้อำนวยการความสะดวก และเป็นแหล่งความรู้ ครูต้องมีความสามารถในการค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียน สามารถคิดได้หลายแบบ เป็นแหล่งความรู้ที่มีคุณค่าของผู้เรียน และสามารถค้นหาสื่อ วัสดุ อุปกรณ์ ที่เหมาะให้กับผู้เรียน สิ่งที่จะช่วยให้การสื่อสารระหว่างบุคคล ให้การเรียนรู้ ประสบความสำเร็จคือ ปฏิภาณ ไหวพริบ ทักษะ อารมณ์ขัน ความเต็มใจของครูที่จะให้การช่วยเหลือโดยไม่มีเงื่อนไข

6. ผู้เรียนมีโอกาสเห็นตนเองในแง่มุมที่แตกต่างจากเดิม ผู้เรียนกลายเป็นผู้มีความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้มากขึ้น กลายเป็นบุคคลที่ตนเองอยากเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมในทางที่สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อม เปิดเผยตนเองต่อเหตุการณ์ต่างๆ

หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมสามัญศึกษา (2542:3-4) ได้เสนอหลักในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ ดังต่อไปนี้

1. ผู้เรียนมีบทบาทรับผิดชอบต่อการเรียนรู้ของตน ครูมีบทบาทเป็นผู้สนับสนุนการเรียนรู้ และให้บริการด้านความรู้แก่ผู้เรียน ผู้เรียนจะรับผิดชอบตั้งแต่เลือกและวางแผนสิ่งที่ตนจะเรียนหรือเข้าไปมีส่วนร่วมในการเลือก และจะเริ่มต้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง ด้วยการศึกษาค้นคว้า รับผิดชอบการเรียนตลอดจนประเมินผลการเรียนรู้ด้วยตนเอง

2. เนื้อหาวิชามีความสำคัญและมีความหมายต่อการเรียนรู้ในการออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ ปัจจัยสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาประกอบด้วยเนื้อหาวิชาประสบการณ์เดิม และความต้องการของผู้เรียน การเรียนที่สำคัญและมีความหมายจึงขึ้นอยู่กับสิ่งที่สอน(เนื้อหา) และวิธีที่ใช้สอน (เทคนิคการสอน)

3. การเรียนรู้จะประสบผลสำเร็จหากผู้เรียนมีส่วนร่วมในกิจกรรมการเรียนรู้ ผู้เรียนจะได้รับประสบการณ์จากการเรียน หากได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการเรียนรู้ได้ทำงานร่วมกับเพื่อนๆ ได้ ค้นพบข้อคำถามและคำตอบใหม่ๆ สิ่งใหม่ๆ ประเด็นที่ท้าทายและความสามารถในเรื่องใหม่ๆ ที่เกิดขึ้น รวมทั้งการบรรลุผลสำเร็จของงานที่พวกเขาเริ่มด้วยตนเอง

4. สัมพันธภาพที่ดีระหว่างผู้เรียน การมีปฏิสัมพันธ์ที่ดีในกลุ่มจะช่วยส่งเสริมความเจริญงอกงาม การพัฒนาความเป็นผู้ใหญ่ การปรับปรุงการทำงาน และการจัดการกับชีวิตของแต่ละบุคคล สัมพันธภาพที่เท่าเทียมกันระหว่างสมาชิกในกลุ่ม จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ซึ่งกันและของผู้เรียน

5. ผู้เรียนได้เห็นความสามารถของตนในหลายๆ ด้านการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ มุ่งให้ผู้เรียนมองเห็นความสามารถของตนในแง่มุมที่แตกต่างออกไปผู้เรียนจะมีความมั่นใจในตนเอง และควบคุมตนเองได้มากขึ้น สามารถเป็นในสิ่งที่อยากเป็นมีวุฒิภาวะสูงมากขึ้น ปรับเปลี่ยนพฤติกรรมตนให้สอดคล้องกับสิ่งแวดล้อมและมีส่วนร่วมกับเหตุการณ์ต่างๆ มากขึ้น

6. ผู้เรียนได้พัฒนาประสบการณ์การเรียนรู้หลายๆ ด้านพร้อมกันไป การเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญเป็นจุดเริ่มต้นของการพัฒนาผู้เรียนหลายๆ ด้าน คุณลักษณะด้านความรู้ ความคิด ด้านการปฏิบัติ และด้านอารมณ์ความรู้สึกจะได้รับการพัฒนาไปพร้อมๆ กัน

7. ครูเป็นผู้อำนวยความสะดวกและเป็นผู้ให้บริการความรู้ในการจัดการเรียนรู้แบบเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ครูจะต้องมีความสามารถที่จะค้นพบความต้องการที่แท้จริงของผู้เรียนเป็นแหล่งความรู้ที่ทรงคุณค่าของผู้เรียนและสามารถค้นหาข้อวัสดูอุปสรรคที่เหมาะสมกับผู้เรียน สิ่งที่สำคัญที่สุดคือ ครูจะต้องเต็มใจที่จะช่วยเหลือผู้เรียน เป็นกัลยามิตรของผู้เรียน

กรมวิชาการ (2545 : 4) ได้กล่าวถึงหลักการจัดการเรียนการสอนให้มีคุณภาพมาตรฐานที่กำหนดไว้ในหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ. 2544 มีลักษณะสำคัญดังนี้คือ

1. เน้นการเรียนรู้ด้วยตนเอง การเรียนรู้ตลอดชีวิต และการใช้เวลาอย่างสร้างสรรค์
2. มีความสมดุลทั้งเนื้อหา และเป้าหมายของการพัฒนาผู้เรียน

3. มีความยืดหยุ่น สนองความต้องการของผู้เรียน ชุมชน สังคมและประเทศชาติ
4. ให้ทุกส่วนในสังคม มีส่วนร่วมในการศึกษา
5. เปิดโอกาสให้การถ่ายโอนการเรียนรู้และประสบการณ์จากการศึกษาทุกระบบ
6. มีความเสมอภาคและเท่าเทียมกันทางการศึกษา
7. มุ่งให้สอดคล้องกับความก้าวหน้าด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
8. มุ่งสร้างเอกภาพของชาติให้สอดคล้อง ผสมผสานระหว่างความเป็นไทยและความเป็นสากล
9. ผู้มีส่วนในการจัดการศึกษา ได้แก่ ผู้บริหาร ครู ผู้ปกครอง ชุมชน และคณะกรรมการโรงเรียน

จากหลักการดังกล่าว สรุปได้ว่าการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญมุ่งเน้นพัฒนาผู้เรียนในลักษณะองค์รวม มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย จิตใจ ปัญญา และสังคม ให้ผู้เรียนสร้างความรู้ผ่านกระบวนการคิดด้วยตนเอง และเน้นการฝึกปฏิบัติ สอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม และค่านิยมทุกกลุ่มสาระการเรียนรู้ เน้นพัฒนาสมรรถภาพทางสมองควบคู่กับวิธีการคิด พัฒนาผู้เรียนให้มีความฉลาดทางอารมณ์เพื่อให้เข้าใจตนเองและผู้อื่น ประเมินตนเอง และเห็นคุณค่าในตนเอง

บทบาทครูในการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ

การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมสำคัญที่สุดในกระบวนการใช้หลักสูตร เพราะเป็นกิจกรรมที่ใกล้ชิดกับนักเรียน และนักเรียนได้ปฏิบัติมากที่สุด การเรียนการสอนเป็นกิจกรรมที่ครูและนักเรียนทำร่วมกัน ถ้าจะแยกเป็น 2 ส่วน ได้แก่ การเรียน คือ กิจกรรมที่นักเรียนทำ และการสอนก็คือกิจกรรมที่ครู ทำแต่ในทางปฏิบัติแล้ว ทั้งสองอย่างนี้ทำไปพร้อมๆ กัน จึงเรียกรวมกันว่าการเรียนการสอน วัฒนาพร ระวังบุทกซ์ (2542 : 12-14) ได้เสนอขั้นตอนในการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ซึ่งมีหลักการและขั้นตอนดังนี้

1. ขั้นเตรียมการ ประกอบด้วย

1.1 การศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่จะสอน เพื่อเตรียมตนเองให้พร้อมสำหรับบทบาทของผู้เป็นแหล่งความรู้ (Resource Person) ซึ่งจะต้องให้คำอธิบาย คำแนะนำ คำปรึกษาและให้ข้อมูลความรู้ที่เพียงพอและชัดเจนแก่ผู้เรียน ครูจะต้องมีภาระหนักการเตรียมตนเองด้วยการศึกษา ค้นคว้าอ่านและการทดสอบลองปฏิบัติต่างๆ ในประเด็นและเนื้อหาที่ตนรับผิดชอบ รวมทั้งเตรียมข้อมูลและประสบการณ์อื่นๆ ที่เกี่ยวข้องที่จะเป็นประโยชน์ต่อผู้เรียน

1.2 การเตรียมแหล่งข้อมูล เมื่อบทบาทครูไม่ใช่ผู้บอกเล่ามวลความรู้อีกต่อไป ครูจึงต้องเตรียมแหล่งข้อมูลความรู้แก่นักเรียน ทั้งในรูปแบบของสื่อการเรียน ใบความรู้และวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ที่ใช้ประกอบกิจกรรมในห้องเรียน หรือศูนย์การเรียนรู้ด้วยตนเองที่มีข้อมูลความรู้ที่ผู้เรียนสามารถเลือกศึกษาค้นคว้าตามความต้องการ หรือแหล่งเรียนรู้ต่างๆ เช่น ศูนย์วิทยุบริการ ศูนย์สื่อ ห้องสมุด ห้องโสตทัศนศึกษา ห้องสมุดวิชา ห้องปฏิบัติการวิชาต่างๆ และห้องพิพิธภัณฑ์ในโรงเรียน ทั้งนี้รวมไปถึงแหล่งเรียนรู้ภายนอกโรงเรียนด้วย ซึ่งครูสามารถสำรวจบัญชีรายชื่อหนังสืออุปกรณ์สื่อต่างๆ ไว้สำหรับผู้เรียนได้ศึกษาค้นคว้าตามที่กำหนดในกิจกรรม การเรียนหรือศึกษาค้นคว้าเพิ่มเติมทั้งในและนอกเวลาเรียน

1.3 การจัดทำแผนการสอน บทบาทของครูก่อนการเรียนการสอนทุกครั้งคือ การวางแผนการจัดกิจกรรมตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด ครูจะต้องวิเคราะห์จุดประสงค์การเรียนรู้เพื่อให้ได้สาระสำคัญและเนื้อหาข้อความรู้ อันจะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้ที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ โดยบทบาทในส่วนนี้ครูจะทำหน้าที่คล้ายผู้จัดการ (Manager) ที่กำหนดบทบาทในการเรียนรู้และความรับผิดชอบแก่ผู้เรียน ให้เขาได้ทำกิจกรรมตามความต้องการความสามารถและความสนใจของแต่ละคน เพื่อให้บรรลุจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนด

1.4 การเตรียมสื่อ วัสดุอุปกรณ์ เมื่อออกแบบหรือกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้แล้วครูจะต้องพิจารณาและกำหนดว่า จะใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ เอกสาร หนังสือหรือข้อมูล แหล่งความรู้ต่างๆ รวมถึงห้องเรียนหรือสถานที่ใดบ้างในการจัดกิจกรรม เพื่อให้การเรียนรู้ดังกล่าวบรรลุผลแล้วจัดเตรียมให้พร้อม บทบาทของครูตรงนี้จึงเป็นผู้อำนวยการความสะดวก (Facilitator) เพื่อให้การเรียนรู้บรรลุผล

1.5 การเตรียมการวัดและประเมินผล บทบาทในด้านการเตรียมการอีกประการหนึ่ง คือ การเตรียมเครื่องมือวัดและประเมินผลการเรียนรู้ โดยการวัดให้ตรงตามจุดประสงค์การเรียนรู้ และวัดให้ครอบคลุมทั้งในส่วนของกระบวนการ (Process) และผลงาน (Product) ที่เกิดขึ้นทางด้านพุทธิพิสัย (Cognitive) จิตพิสัย (Affective) และทักษะ (Skill) โดยเตรียมวิธีการวัดและเครื่องมือวัดให้พร้อมก่อนทุกครั้ง

2. ขั้นตอนในการ

2.1 การเป็นผู้ช่วยเหลือให้คำแนะนำปรึกษา (Helper and Advisor) คอยให้คำตอบเมื่อผู้เรียนต้องการความช่วยเหลือ เช่น ให้ข้อมูลหรือให้ความรู้ในเวลาที่ผู้เรียนต้องการเพื่อให้การเรียนรู้นั้นมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2.2 การเป็นผู้สนับสนุนและเสริมแรง (Supporter and Encourager) ช่วยสนับสนุนหรือช่วยเหลือลงมือปฏิบัติด้วยตนเอง รวมทั้งให้การเสริมแรงตามความเหมาะสม

2.3 การเป็นผู้มีส่วนร่วมในกิจกรรม (Active Participant) โดยมีส่วนร่วมขณะผู้เรียนปฏิบัติกิจกรรม ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับกระบวนการและผลการเรียนรู้ของผู้เรียน และอาจให้ข้อมูลเนื้อหาความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.4 การเป็นผู้ติดตามตรวจสอบ (Monitor) ตรวจสอบผลการทำงานตามกิจกรรมของผู้เรียน เพื่อให้ถูกต้องชัดเจนสมบูรณ์ สังเกตและบันทึกผลการเรียนรู้ของผู้เรียนรวมทั้งประเด็นสำคัญๆ ที่มีผลต่อการเรียนรู้ที่เกิดขึ้นขณะดำเนินกิจกรรม

2.5 การเป็นผู้ให้ข้อมูลป้อนกลับ (Feedback) ให้ข้อมูลป้อนกลับแก่ผู้เรียนที่เกี่ยวข้องกับพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ของผู้เรียน และให้ข้อเสนอแนะแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

2.6 การเป็นผู้สร้างเสริมบรรยากาศที่อบอุ่นเป็นมิตร โดยการสนับสนุนเสริมแรง และกระตุ้นให้ผู้เรียนได้เข้าร่วมทำงานกับกลุ่ม แสดงความคิดเห็นอย่างเปิดเผยเต็มที่ ยอมรับฟังความคิดเห็นซึ่งกันและกัน อภิปรายโต้แย้งแสดงความคิดเห็นด้วยท่วงท่าที่นุ่มนวล ให้เกียรติและเป็นมิตร โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้เป้าหมายของกลุ่มบรรลุความสำเร็จ

3. ขั้นประเมินผล เป็นบทบาทที่ครูผู้สอนต้องดำเนินการเพื่อตรวจสอบว่าสามารถจัดการเรียนการสอนบรรลุตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ทั้งนี้ครูควรเตรียมเครื่องมือและวิธีการ

ให้พร้อมก่อนถึงขั้นตอนการวัดประเมินผลทุกครั้ง และการวัดควรให้ครอบคลุมทุกด้านโดยเน้นการวัดจากสภาพจริง (Authentic Measurement) จากการปฏิบัติ (Performance) และจากแฟ้มสะสมงาน (Portfolio) ซึ่งในการวัดและประเมินผลนี้นอกจากครูจะเป็นผู้วัดและประเมินผลเองแล้ว ผู้เรียนและสมาชิกของแต่ละกลุ่มควรมีบทบาทร่วมวัดและประเมินตนเองและกลุ่มด้วย

ทศนา แชมณี (2542 : 23-25) ได้กล่าวถึงการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. ด้านเตรียมการสอน คือ ศึกษาและวิเคราะห์เรื่องที่สอนให้เข้าใจ ศึกษาแหล่งความรู้ที่หลากหลาย วางแผนการสอน โดยกำหนดวัตถุประสงค์ให้ชัดเจน วิเคราะห์เนื้อหาและความคิดรวบยอด และกำหนดรายละเอียดให้ชัดเจน ออกแบบกิจกรรมการเรียนรู้เป็นสำคัญตามหลักชิปปาหรืออื่นๆ กำหนดวิธีการประเมินผลการเรียนรู้ จัดเตรียมสื่อ วัสดุการเรียนการสอน เอกสาร หนังสือ หรือข้อมูลต่างๆ ที่จำเป็นสำหรับผู้เรียนให้เพียงพอติดต่อแหล่งความรู้ต่างๆ ซึ่งอาจจะเป็นบุคคล สถานที่ หรือสื่อทัศน์ วัสดุต่างๆ และศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม เครื่องมือการประเมินผลการเรียนรู้ และจัดเตรียมห้องเรียนหรือสถานที่เพื่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ เช่น อาจจำเป็นต้องจัดโต๊ะ เก้าอี้ในลักษณะใหม่

2. ด้านการสอน คือ สร้างบรรยากาศการเรียนรู้ที่ดี กระตุ้นผู้เรียนให้สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จัดกิจกรรมการเรียนรู้ตามแผนที่ได้เตรียมไว้ โดยอาจมีการปรับเปลี่ยนให้เหมาะกับผู้เรียนและสถานการณ์ที่เป็นจริง ดูแลให้ผู้เรียนดำเนินกิจกรรมต่างๆ แก้ปัญหาที่อาจเกิดขึ้น อำนวยความสะดวกแก่ผู้เรียนในการดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้ กระตุ้นผู้เรียนให้มีส่วนร่วมในกิจกรรมอย่างเต็มที่ สังเกตและบันทึกพฤติกรรมและกระบวนการเรียนรู้ ให้คำแนะนำ และข้อมูลต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น บันทึกปัญหาและข้อขัดข้องต่างๆ แก่ผู้เรียนตามความจำเป็น ให้การเสริมแรงผู้เรียนตามความเหมาะสม ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับผลงานการเรียนรู้ของผู้เรียนและอาจให้ข้อมูลเนื้อหา ความรู้เพิ่มเติมแก่ผู้เรียนตามความเหมาะสม

3. ด้านการประเมินผล คือ เก็บรวบรวมผลงานและประเมินผลการเรียนรู้ ประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียนตามที่กำหนดไว้ในแผนการสอน

นอกจากนี้คณะอนุกรรมการปฏิรูปการเรียนรู้ (2543 : 22-25) ยังได้เสนอแนวทางในการจัดกระบวนการเรียนรู้หรือการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญว่าควรมีลำดับขั้นตอน ดังนี้ คือ

1. สำรวจความต้องการ เป็นขั้นศึกษาธรรมชาติและกำหนดความต้องการของผู้เรียนโดยการซักถาม สังเกต สัมภาษณ์ พูดคุย หรือทำแบบทดสอบก่อนเรียน เพื่อสร้างและกระตุ้นความสนใจ สำรวจความสนใจและพื้นฐานความรู้เดิมของผู้เรียนเป็นรายบุคคล

2. การเตรียมการ ครูต้องเตรียมการศึกษาระเนื้อหาวิชาในหลักสูตรและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ให้เข้าใจว่า หลักสูตรต้องการอะไรและมีจุดประสงค์ของการเรียนรู้อย่างไร เพื่อการวางแผนการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้มีความต่อเนื่องกัน โดยอาจเชื่อมโยงและบูรณาการสาระการเรียนรู้แต่ละวิชาที่สัมพันธ์กันเข้าด้วยกัน โดยครูอาจเปิดโอกาสให้ผู้เรียนได้มีส่วนร่วมกำหนดกิจกรรมการเรียนรู้ตามความสนใจและความถนัด

3. การดำเนินกิจกรรมการเรียนรู้

3.1 ชี้นำเข้าสู่บทเรียน ครูควรใช้ประเด็นคำถาม สถานการณ์ หรือกิจกรรมที่กระตุ้นหรือท้าทายให้ผู้เรียนเกิดความสงสัยใคร่รู้ ครูรู้จักผู้เรียนเป็นรายบุคคล เพื่อใช้ความถนัด ความสนใจของผู้เรียนเป็นจุดกระตุ้นศักยภาพของแต่ละบุคคล และดึงดูดให้ผู้เรียนเข้ามามีส่วนร่วมอย่างกระตือรือร้นและเต็มใจ

3.2 ขั้นตอนการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ครูควรจัดกิจกรรมโดยส่งเสริมให้ผู้เรียนมีความสามารถพัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ โดยใช้สื่อที่หลากหลาย เหมาะสมกับความสามารถในการเรียนและความสนใจของผู้เรียน ให้ผู้เรียนมีส่วนร่วมเสนอกิจกรรม ลงมือปฏิบัติจริง สรุปความรู้ด้วยตนเอง รวมทั้งให้ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับสมาชิกภายในกลุ่มและระหว่างกลุ่ม เพื่อให้ผู้เรียนได้เรียนรู้วิธีการแสวงหาความรู้

3.3 ชั้นวิเคราะห์ อภิปรายผลงาน และองค์ความรู้ที่ได้จากกิจกรรมการเรียนรู้โดยเน้นให้ผู้เรียนเป็นผู้ค้นพบองค์ความรู้ด้วยตนเอง ครูเป็นผู้ให้ข้อมูลย้อนกลับเพื่อให้องค์ความรู้ที่ได้รับชัดเจนเป็นการเสริมแรงและกระตุ้นให้ผู้เรียนสนใจในการค้นหาความรู้ต่อไป

4. การประเมินผลเป็นการตรวจสอบว่ากระบวนการเรียนรู้ ได้พัฒนาผู้เรียนตามจุดประสงค์การเรียนรู้ที่กำหนดไว้หรือไม่ ซึ่งในการประเมินผล สามารถประเมินระหว่างการเรียนการสอน และประเมินสรุปรวม โดยมีขั้นตอนในการประเมินดังนี้

4.1 กำหนดวัตถุประสงค์และเป้าหมายในการประเมิน

4.2 พิจารณา ขอบเขต เกณฑ์ วิธีการ และสิ่งที่ประเมิน

4.3 เลือกพินิจกำหนดองค์ประกอบ และผู้ประเมินว่ามีใครบ้างที่จะเป็นผู้ประเมิน

4.4 เลือกใช้เทคนิค และเครื่องมือในการประเมินที่หลากหลายเหมาะสมกับวัตถุประสงค์และเกณฑ์ในการประเมิน เช่น การทดสอบ การสัมภาษณ์ การบันทึกพฤติกรรม แบบสำรวจความคิดเห็น บันทึกจากผู้เกี่ยวข้อง แฟ้มสะสมงาน

4.5 กำหนดเวลาและสถานที่ที่จะประเมิน เช่น ประเมินระหว่างนักเรียนทำกิจกรรมระหว่างการทำงานกลุ่ม หรือโครงการ วันใดวันหนึ่งของสัปดาห์ ในเหตุการณ์หรืองานพิเศษ

4.6 วิเคราะห์ผลและการจัดการข้อมูลการประเมิน

4.7 สรุปผลการประเมินเพื่อพัฒนา ปรับปรุงข้อบกพร่องการเรียนรู้และพัฒนาผู้เรียนรวมทั้งปรับปรุงกิจกรรมการเรียนการสอน ในกรณีที่เป็นการสรุปรวมเพื่อพิจารณาตัดสินใจเลื่อนชั้น โดยเปรียบเทียบกับเกณฑ์ที่กำหนดให้ และนำผลการประเมินระหว่างเรียนมาประกอบการพิจารณาด้วย

กระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 31-37) ได้กล่าวถึง การพัฒนาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ไว้ดังนี้

1. การวางแผนการสอน ประกอบด้วย

1.1 การวิเคราะห์หลักสูตร หมายถึง การศึกษาคำอธิบายรายวิชาหรือหน่วยการเรียนรู้แล้วจำแนกเป็นเนื้อหาสาระกิจกรรม และจุดประสงค์

1.2 การวิเคราะห์ผู้เรียน หมายถึง การศึกษาผู้เรียนเป็นรายบุคคล ด้านข้อมูลส่วนตัว ความรู้ ความสามารถ ความสนใจ ความถนัด และความประพฤติของผู้เรียน

2. การเตรียมการสอน (แผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้) ประกอบด้วย
  - 2.1 การเตรียมเนื้อหา/สาระการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดเนื้อหาสาระในแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้
  - 2.2 การเตรียมกิจกรรมการจัดการเรียนการสอน หมายถึง การกำหนดกิจกรรมที่จะใช้จัดการเรียนการสอน
  - 2.3 การเตรียมสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ หมายถึง การกำหนดสื่อ/แหล่งการเรียนรู้ที่จะใช้ในการจัดกิจกรรม
  - 2.4 การเตรียมการวัดผลและประเมินผล หมายถึง การกำหนดวิธีการวัดผลและเครื่องมือวัดผล
  - 2.5 คุณภาพของแผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ หมายถึง แผนการสอน/แผนการจัดการเรียนรู้ เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญอย่างน้อย ควรประกอบด้วยจุดประสงค์การเรียนรู้/เนื้อหา/สาระการเรียนรู้/กิจกรรม/สื่อ/แหล่งการเรียนรู้/การวัดและประเมินผลและสรุปผลการสอน
3. การจัดการเรียนการสอน ประกอบด้วย
  - 3.1 ความสอดคล้องกับผู้เรียน หมายถึง มีการจัดกิจกรรมหลากหลายสอดคล้องกับความถนัด ความสนใจและความแตกต่างของผู้เรียน
  - 3.2 การฝึกทักษะและกระบวนการคิด หมายถึง มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้สังเกตรวบรวม วิเคราะห์ สรุปและเชื่อมโยงข้อมูล
  - 3.3. การฝึกปฏิบัติ หมายถึง มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้ฝึกปฏิบัติ หรือเรียนรู้จากเหตุการณ์หรือของจริง และสามารถนำความรู้ที่ได้รับไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวัน
  - 3.4 การสร้างองค์ความรู้ หมายถึง มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนศึกษา ค้นคว้า หาความรู้ด้วยตนเองและนำความรู้ที่ได้รับมาแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกัน และสามารถสรุปสิ่งที่เรียนรู้ได้ด้วยตนเอง
  - 3.5 การบูรณาการ หมายถึง มีการจัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้รับความรู้ กระบวนการเรียนรู้ คุณธรรม และจริยธรรม
4. การใช้สื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วย
  - 4.1 ความเหมาะสมของการใช้สื่อ หมายถึง มีการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และแหล่งการเรียนรู้ที่เหมาะสมกับเนื้อหา กิจกรรม และวัยของผู้เรียน
  - 4.2 การมีส่วนร่วมในการใช้สื่อ หมายถึง ผู้เรียนและครูใช้สื่อ วัสดุอุปกรณ์ ในการเรียนรู้ร่วมกันหรือผู้เรียนใช้สื่อเรียนรู้โดยลำพังคนเดียว หรือใช้ร่วมกับเพื่อน
  - 4.3 การประเมินผลการใช้สื่อ หมายถึง มีการประเมินผลการใช้สื่อ วัสดุ อุปกรณ์ และนำผลการประเมินไปปรับปรุง พัฒนาและเผยแพร่
5. การวัดและประเมินผล ประกอบด้วย
  - 5.1 กระบวนการวัด และประเมินผล หมายถึง มีการวัดและประเมินผลที่สอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้

5.2 คุณภาพของการวัดและประเมินผล หมายถึง มีวิธีการวัดและประเมินผลหลากหลาย ครอบคลุมจุดประสงค์การเรียนรู้และได้ผลการประเมินตรงกับความสามารถที่แท้จริงของผู้เรียน

5.3 การมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล หมายถึง ครู ผู้เรียน ผู้ปกครอง หรือ ผู้เกี่ยวข้องมีส่วนร่วมในการวัดและประเมินผล และนำผลมาพิจารณาประเมินผลการเรียนรู้ของผู้เรียน

พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 มาตรา 24 เกี่ยวกับการจัดกระบวนการเรียนรู้ให้สถานศึกษาและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องดำเนินการ ดังนี้

1. จัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมให้สอดคล้องกับความสนใจและความถนัดของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล

2. ฝึกทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหา

3. จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริง ฝึกการปฏิบัติให้ทำได้ คิดเป็นทำเป็น รักการอ่านและเกิดการใฝ่รู้อย่างต่อเนื่อง

4. จัดการเรียนการสอน โดยผสมผสานสาระความรู้ด้านต่างๆ อย่างได้สัดส่วนสมดุลกัน รวมทั้งปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดีงามและคุณลักษณะอันพึงประสงค์ไว้ในทุกวิชา

5. ส่งเสริมสนับสนุนให้ผู้สอนสามารถจัดบรรยากาศ สภาพแวดล้อม สื่อการสอนและอำนวยความสะดวก เพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ และมีความรอบรู้ รวมทั้งสามารถใช้การวิจัยเป็นส่วนหนึ่งของกระบวนการเรียนรู้ ทั้งนี้ ผู้สอนและผู้เรียนอาจเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อการเรียนการสอนและแหล่งวิทยาการประเภทต่างๆ

6. จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ทุกเวลาทุกสถานที่ มีการประสานความร่วมมือกับบิดามารดา ผู้ปกครอง และบุคคลในชุมชนทุกฝ่าย เพื่อร่วมกันพัฒนาผู้เรียนตามศักยภาพ

ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช (2545 : 8-9) ได้กล่าวถึง บทบาทหน้าที่ของครูเกี่ยวกับการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญไว้ดังนี้

1. ครูต้องมองผลลัพธ์ของการจัดการเรียนการสอนได้ ซึ่งในภาพรวมได้กำหนดลักษณะของผู้เรียนที่พึงประสงค์ไว้ดังนี้

1.1 เป็นคนดี มีวินัยเอื้อเฟื้อ ชยัน ซื่อสัตย์ ประหยัด ทำตามหน้าที่ มีจิตประชาธิปไตย เคารพความคิดเห็นและสิทธิผู้อื่น เสียสละ รักธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ทำงานเป็นทีมเป็น อย่างมีความสุข

1.2 เป็นคนเก่ง มีความรู้ทั้งเรื่องของไทยและสากล มีทักษะที่จะแสดงความสามารถในด้านต่างๆ ทั้งทั่วไปและเฉพาะด้านที่ตนถนัด มีความคิดเชิงวิทยาศาสตร์ มีทักษะทางคณิตศาสตร์รู้จักคิด วิเคราะห์ ทนสมัย สามารถใช้เทคโนโลยีได้

1.3 เป็นคนมีความสุข สุขภาพทั้งด้านร่างกาย และจิตใจดี ร่าเริงแจ่มใสปลอดจากสารเสพติด ดำรงชีวิตอย่างมีความสุขตามสมควร

2. ครูต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางวิธีการจัดกระบวนการเรียนการสอน เพื่อให้ผู้เรียนบรรลุผลตามคุณลักษณะที่พึงประสงค์ โดยกระบวนการเรียนรู้ควรมีลักษณะดังนี้

2.1 เน้นการเรียนรู้จากการมีส่วนร่วมในการปฏิบัติกิจกรรม ฝึกกระบวนการคิด

2.2 เน้นการนำความรู้ไปใช้ในชีวิตจริงเพื่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต

2.3 กิจกรรมการเรียนการสอนยืดหยุ่นท้าทาย ทำให้เรียนอย่างมีความสุข และเกิดประโยชน์

ต่อผู้เรียน

2.4 เมื่อฝึกทักษะย่อยต่างๆ และให้ความรู้พื้นฐานที่จำเป็นแล้ว ควรมีการบูรณาการทั้งสาระความรู้ ทักษะต่างๆ เพื่อให้เกิดการเรียนรู้ในองค์รวม โดยให้สอดคล้องกับธรรมชาติวิชา ผู้เรียน และชีวิตจริง

2.5 ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องทั้งตัวผู้เรียน ผู้สอน และผู้สนับสนุนอื่นๆ เช่น ผู้บริหาร ผู้ปกครอง กรรมการโรงเรียน ต้องร่วมมือให้ความเอาใจใส่และปฏิบัติตามบทบาทของตนเองให้ดีที่สุด

3. ครูต้องเรียนรู้และทำความเข้าใจเกี่ยวกับแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับกระบวนการเรียนรู้ ยึดถือว่าผู้เรียนสำคัญที่สุด

บรรณานุกรม

- กรมวิชาการ. (2545). **หลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544**. กรุงเทพฯ :
คุรุสภาลาดพร้าว.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2545). **หลักเกณฑ์และวิธีการในการกำหนดตำแหน่งและแต่งตั้ง
ข้าราชการครูให้ดำรงตำแหน่งอาจารย์ 3 ตามหลักเกณฑ์ใหม่ของ ก.ค..** กรุงเทพฯ :
เป็นพับลิชซิง.
- กาญจนา ไชยพันธ์. (2544, พฤษภาคม). “แนวคิดจิตวิทยาของโรเจอร์สกับการเรียนการสอน
แบบผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง,” *วารสารวิชาการ*. 4(5) : 6-9.
- กุลยา ตันติผลาชีวะ. (2544, กรกฎาคม). “การสอนเน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ,” *วารสารการศึกษา
ปฐมวัย*. 5(3) : 21.
- ชนาธิป พรกุล. (2544, กันยายน). “คลี่พระราชบัญญัติฯ...จัดการเรียนการสอนแบบผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง,” *วารสารวิชาการ*. 4(9) : 2-7.
- ชัยฤทธิ์ ศิลาเดช. (2545). **คู่มือการเขียนแผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ ระดับ
มัธยมศึกษา (ปรับปรุงใหม่)**. กรุงเทพฯ : แม็ค.
- ณัฐวุฒิ กิจรุ่งเรือง. (2545). **ผู้เรียนเป็นสำคัญและการเขียนแผนการจัดการเรียนรู้ของคู่มือ
อาชีพ**. กรุงเทพฯ : สถาพรบุ๊คส์.
- ทีศนา แคมณี. (2542). **การพัฒนาคุณธรรม จริยธรรมแสดงนิยม : จากทฤษฎีสู่การปฏิบัติ**.
กรุงเทพฯ : สมาคมสังคมสงเคราะห์แห่งประเทศไทย.
- _____. (2545). **ศาสตร์การสอน**. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิมพ์พันธ์ เดชะคุปต์. (2542). **แนวคิดและแนวทางการจัดการเรียนการสอนที่ยึดผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง**. ถ่ายเอกสาร.
- ไพโรจน์ กลิ่นกุหลาบ. (2542). **การนิเทศการศึกษา : ทฤษฎีและการปฏิบัติ**. กรุงเทพฯ :
ภาควิชาการบริหารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- วัฒนาพร ระงับทุกข์. (2541). **การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**.
กรุงเทพฯ : ตันอ้อ.
- _____. (2542). **แผนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง**. กรุงเทพฯ :
แอล ที เพรส.
- สมาน อัครภูมิ และคนอื่นๆ. (2539). **การเรียนการสอนเพื่อการเรียนรู้ที่แท้จริงตามแนวปฏิรูป
การศึกษา**. กรุงเทพฯ : คุรุสภาลาดพร้าว.

- สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2543). เอกสารการพัฒนาระบบการนิเทศ
การศึกษาโครงการนิเทศติดตามผลปีงบประมาณ 2543 นิเทศปริทัศน์
การพัฒนาการนิเทศตามแนวพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542.
กรุงเทพฯ : ศรีเมืองการพิมพ์.
- ลำลี รักสุทธิ. (2544). เทคนิควิธีการจัดการเรียนการสอนและเขียนแผนการสอน โดยยึด
ผู้เรียนเป็นสำคัญ. กรุงเทพฯ : พัฒนาศึกษา.
- สิริรัตน์ เทียมเสริวงศ์. (2543). การเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาเทคนิคการขาย
โดยการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็นศูนย์กลาง กับการสอนปกติของนักเรียนระดับ
ประกาศนียบัตรวิชาชีพโรงเรียนกรุงเทพพาณิชยการ. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม.
(ธุรกิจศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- สุบิน ฅ อัมพร. (2545). สภาพและปัญหาการจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลางของครูโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษาจังหวัด
นครนายก. ปรินญาณิพนธ์ กศ.ม. (การบริหารการศึกษา). กรุงเทพฯ : บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ. ถ่ายเอกสาร.
- หน่วยศึกษานิเทศก์, กรมสามัญศึกษา. (2542). "การจัดการเรียนการสอนที่เน้นผู้เรียนเป็น
ศูนย์กลาง," เอกสารชุดแนวทางการปฏิรูปการศึกษาในโรงเรียนสังกัดกรมสามัญ
ศึกษา. กรุงเทพฯ : การศาสนา.